

Seba ma kurdan tarîx sera-ser trajedî ya. Labelê o ke mi dîyo, serrê 1990an serrê zaf sosretî bî. Homa nêyaroye nayan ser de. Dîyarbekir de her roje da-des merdimî wina failê xo meçul (!) kişiyayêne. Her şewe erzîyayêne des-pançês keyeyan ser. Bi desan merdimî tepîşiyayêne. Şîn, şîwan, îşkence, zîndan, qîrî, nalî, hawar...

Her roje dar û daristanê ma, koyê welatê ma, hêga û terkeyê ma, dewê ma ameyêne veşnayîş. Dewijanê ke ganê xo xelisnayêne, viran, warpay bi çî kul û halî xo resnayêne şaristanan...

Dew û şaristanî têde mîyanê tefl û dumanî de mendbî. Dewr dewrê vergan bi; verganê haran keyse ro milletê ma ardebî, Kurdîstan kurdan ra kerdêne xir û xalî. Tayê hêzanê tarîyan bi amacê ke însananê ma biberê Ewropa, bi hezaran mark û dolarî înan ra girewtêne.

2

Deyîra "Lawko"

Îdrîs YAZAR

Herêma ma de zerrîya her xortî ra yew Mem û zerrîya her keyna ra yew Zîne vîyarena.

5

Hasan Alî: "Zonê xo, xo vîr ra mekerî!"

Hasan Alî: "Mi albumê xo "Şêmûge" de va "berê xo akerîn seba rî şêmûge kerdîş rê ameyîme". Şêmûge, jû îtîqad a, jû sewda ya. Şêmûge, şêmûga zonî ya, zon rûmet o, rûmetê xo ra wayîr bivejîme. Na şêmûge, şêmûga birayî ya. Şêmûge teyna çêber de çin a her çî de esta..."

Dima "Şêmûge" ma jû albumêde bîn viraşt. Nameyê albumî "Az ra bi azî kilamê zazakî" Nê albumî de mi hîrê kilamî vatî: "Pûçê sipî", "Fermanê Dêrsimî" û "To rê vana". Nêzdî de jû projeyê min o bîn esto. Kilamê ke seba zerrî ameyê vatiş, înan ana têlewe. Hama hama album amade yo. Nameyê nê albumî mi "Zerrî ya" na pa. Nê albumî de şeş kilamê kîrmanckî, hîrê kilamî kurmanckî û reyna hîrê kilamî zî tirkî yê. Zereyê kilaman de teyna çalgîyê kulturê ma esto."

Roportaj: **Alî Aydin Çiçek**

4

Netîceyê Îmtîhanê Malimîya Dersa Weçînita Dîyar bi

Netîceyê îmtîhanê perwerdekerdişê malimanê dersa weçînita yê Unîversîteya Dicle dîyar bi.

Na reya verên a ke Unîversîteya Dicle dest bi perwerdeyê kurdkî kena. Îmtîhanê nuşteki 22 çele 2013 de virazîyabi, mûlaqat zî rojanê 28-29 çele 2013 de virazîya. 952 kesî beşdarê îmtîhanê nuşteki bibî. Nînan ra 222 kesî ser kewtbî û beşdarê mûlaqatî bibî. Goreyê netîceyê îmtîhanî ra, Unîversîteya Dicle seba kurmanckî 120, seba kirdkî 30, pêro pîya 150 maliman do seba dersa weçînita ya kurdkî perwerde bikero.

Unîversîteya Dicle, sey Unîversîteya Çewlîgî û Unîversîteya Mamekiye kurdi cêra nêkerdê. Eynen sey Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî bi hawayêko tebiî "kurmanckî" û "zazakî" sey di lehçeyê kurdkî name kerdê. Yanî gama ke vanê "kurdkî" yeno manaya di lehçeyanê kurdkî.

HEQ KESÎ ŞAŞ NÊKERO

Murad CANŞAD

Nê serranê peyênan de xebata ke zîwanê ma ser o bena, weş û geş bena. Zîwan roje bi roje yeno xo ser, qedr û qîymetê ci zêdî-yeno, beno wayîrê esaletî. Serre bi serre gamê muhîmî erzîyenê. Milletê ma hîna zêde pê eleqedar beno. Her serre çendayê kitab û kovarî neşr benê, parçe-parçe bibo zî zîwan warê medya de cayê xo gêno.

Merdîm pê beno keyfweş û zerrîweş, can yeno ci!

Helbet çîyo ke beno, bes nîyo. Ma rê sazgeh û dezgehî, kadro û mamostayî, radyo û rojnameyî lazîm ê.

Ma rê zaf çî lazîm o.

Labelê kîştî na xebata weşûgeşe de tayê merdimê ma estê ke -êdî ke nêzanîye ra yo êdî ke yewna çî ra yona babete ser o qalê winasî fek ra vejîyenê ke merdim vano bîlhasa wezîfe girewto

xo ser ke zerrîya merdimî reş û teng bikerê.

Se vanê nê delalîyê ma? Zazakîya ke goreyê raporê UNESCOyî ha vîndî bena, vanê.

Ti vana/î xebata zazakî, ê vanê raporê UNESCOyî...

Ti vana/î averberdişê zazakî, ê vanê raporê UNESCOyî...

Ti vana/î edebîyatê zazakî, ê vanê raporê UNESCOyî...

Ti zazakî ser o se vana/î bivajê, ê vanê raporê UNESCOyî! Derheqê zazakî de tena û tena çîyo ke zanenê, raporê UNESCOyî yo. Êdî kotî ra ke xebardar bîyê!..

Raporê UNESCOyî çî yo? UNESCOyî zîwanê ke

dînya ser o qîsey benê hal-hewalê înan mişewre kerdo, netîceyê ci sey raporî hedre kerdo. Raporê xo de vano, tehluke ser o esto ke zazakî vîndî biba.

Rast a yan rast nîya?

Rast a!

Gelo şîreto ke merdim nê raporî ra hasil bikero, çî yo? UNESCO bi nê raporê xo ma rê vano se?

Ma rê vano, zîwanê şîma ho vîndî beno. Ci rê wayîrîye bikerê, biwanê; bîmusê, bîmusnê domananê xo...

Ma nê merdimê ma se kenê? Bi zîwane xo qîsey kenê?

Ney!

Zîwanê xo musenê?

Ney!

Zîwanê xo musnenê domananê xo?

Ney!

Se kenê?

Rapor ha rapor vanê gêrenê! Yewna çî ra xebra xo çin a. Xebata zazakî ra xebardar nîyê. Hende aktîvîteyî benê, xebardar nîyê. Kitab û kovarî vejîyenê, xebardar nîye. Rojnameyî vejîyenê, xebardar nîyê.

Merdîm bigino erd ro; ê dest nêgenê nêdarenê we, dest erzenê bi huye û zengen, ci rê mezele kenenê. Merdim rayêk bimiro, ê di reyî kişenê!

Yewna se vanê nê delalîyê ma?

Zazakî kêmi nusîyaya, tena 40-50 eserê xo estê, vanê.

dewamê xo >>>

3

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Qeraxê Ege ra wenayêne keş-tîyanê xerxoteyan û hema ke nê-resayê bi qeraxê Îtalya yan Yunanîstanî awe de xerq kerdêne. Her roje cesedê kurdanê bêwar û bêwayîran dayêne qeraxê Ewropa ro.

Tam wextêko winasî de, ez demeyêk Dîyarbekir de îdarekarê HADEPî bîya. Çi ameyo mi ser de, wa cayê xo de bimana. La reyke sey mucîzeyêk ez mîyanê lepê qatîlan ra xelisîyaya û sibata 1997î de Dîyarbekir ra bi nimitkî vejîyaya şîya İstanbul. Tam o wext, di kêneyê televîzyongerî zî daybî piro Swêd ra ameybî ke program virazê û bimusê ke kam hende merdiman organîze keno û bi gemîyan şaweno bi Ewropa. Labelê hêzanê dewlete nê rojnamegerî Sêwregî ra apey açar-naybî, ê zî mecbur agêraybî bi İstanbul. Ê wextan dewlete nê-verdayêne rojnamegerê tirkan bîle bêrê Kurdîstanê ma ra bigeyrê. Seba ke çimê rojnamgeran bitersnê, 1993 de rojnamegero tirk Îzet Kezer ke rojnameyê **Günaydın**î rê xebitî-yayêne Cizîre de ame kiştîş.

Mi buroyê Azadîya Welatî de ê her di televîzyongerê swêdijî dî. O dayreyo ke Beyoglu de o wext rojnameyê Azadîya Welatî tede bi, nika Weqfa Îsmail Beşikçi ha tete. Nê her di kêneyî, kejkî, bineyke qelew û emrê xo dorê hîris serran bi. A yewe zaf rindek bi kurmanckî zanayêne, a bîne zî bi sorankî zanayêne. Her diyan bi tirkî zî zanayêne. Demeyê suhbetî de mi înan ra persa ke çend ziwanan zanê. Peşmirîyayî. Yewe va, "Ez swêdkî, îngilizkî, almankî, potugalkî, tirkîya ewroyî, tirkîya Osmanîyan û kurdkîya kurmanckî baş zana." Va "Embaza mi zî çend ziwanan zana."

Nê kêneyî Swêd de şîyê kursê kurdkî, yewe zaf rindek kurmanckî musaya, a bîne zî sorankî. Axir çî ke esto, eşkera bi ke her yewe çar-panc ziwanî zanayêne.

Ez na mesela tîya caverdî. Ancî ageyrî xo ser. Her kes zano ke cuya ma kurdan seraser travma ya. Çend serrî verê cû, demeyêk, seba ke ez bineyke travma ra bixelisî û stresê xo kêmi bikerî, mi xo bi xo yew metod keş kerd bi. Mi her roje yew fiqra nuştêne û keyepelê Zazakî.Net de weşanayêne. Esasê xo de fiqra ra wetêr hîna zaf hîkayeyê kilmekê mîzahî bî. Nika tam 33 tene nê hîkayan ra amade yê. Zafê înan de zî, mi xo rê qehremanêk bi nameyê

"**Ap Husê keyê Hesan**" îcad kerdbi, bîyenî dormeyê nê "**Ap Husî**" de qewimîyayêne.

Seke vanê "Dere xalî yo, Ap Hus walî yo!" Gama ke mi zî nê hîkayeyî nuştêne yan wendêne, ez xo rê pê huyayêne; ez deşarj bîyêne, bineyke nefesê mi ameyêne mi ver. Eke qismet bo, ez vana belkî rojêk ez nê hîkayeyan sey kitab çap bikerî. Qismêkê înan mi kîseyê xo ra viraştê la qismêk ci ra, eke mi bîyenêk eş-nawitêne, dima mi formê hunerî de nuştêne, kerdêne fiqra yan zî hîkayeya mîzahî. Nika ez nînan ra yewe tîya neql kena.

* * *

Behaneya Qiseykerdişê Tirkî

Keyê Hesan baw û kalan ra hur kird ê. Dewa înan de kirdkî ra teber tu lehçe yan ziwan qisey nêbeno.

Kênaya Ap Husê Keyê Hesan yew dewa Silîvanî de zewijêna. A dewe heme kirdas ê. Kênaya Ap Husî her ke kirdaskî musena kirdkî kena xo vîr ra. Eke kirdaskî tam musena, kirdkî zî bin ra kena xo vîr ra.

Nê serranê peyênan dewlete dewê kurdan veşnayî, dewijan bar kerd şî şaristanan.

Badê ke Silîvan zî wêran bîye, keyê kênaya Ap Husî zî bar kenê şîne Bursa. Kênaya Ap Husî Bursa de musena tirkî. La her ke

tirkî musena na rey kirdaskî kena xo vîr ra. Eke tirkî tam musena, êdî kirdaskî zî bin ra kena xo vîr ra.

Çendeyêk verê cû Ap Hus şîno rehmet. Kênaya ey seba şîne babîyê xo Bursa ra yena welat. La her kesî reyde tirkî qisey kena. Birayê aye bineyke hêrs beno vano:

- Herê ti çira kirdkî yan kirdaskî qisey nêkena, ti tirkî qisey kena?

Vana:

- Vallahi unutmuşum. Bilmiyorum. (Wilay mi kerda xo vîr ra. Ez nêzana.)

Birayê aye vano:

- Wakê, ti tîya ra şîya deşte, ti kirdaskî musaya, to kirdkî kerde xo vîr ra, to dest pêkerd ma reyde kirdaskî qisey kerd. Ma vengê xo nêkerd. Nika zî ti vana mi kirdaskî kerda xo vîr ra û tirkî qisey kena!...

Kênaya Ap Husî vana:

- Kardeşim, belki benim beynimde sadece bir dil kadar yer vardır. Ne yapayım, birini öğrenince diğerine yer kalmıyor! (Birayê mi, belkî mezgê mi de tena qasê ziwanêk ca esto. Ez se bikî, ez ke yewî musena ê bîni rê ca nêmaneno!)

Not: Mesrefê na hûmare kek Wedat Sayginî da. Ma ey rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2		■					■			
3						■				
4				■					■	
5					■					■
6							■			
7			■					■		
8		■				■				
9	■						■			
10				■						

ÇEPA-RAST

- 1) Nuşttoxê "Mem û Zîne"
- 2) Tehm, lezet - Qazan, qabo girdo xorîn
- 3) Lehî, sêl - Maxe, lodike, dêze

- 4) Eşîre - Cezaya mergî
- 5) Teştare, peroj, nêmetroje - "Memê ..." (destanêka kurdan)
- 6) Mobilyaya hurdîya ke qat bi qat refê xo estê - Hûmara

- fek de pê werd caweno - Beyraqe; sembola ke miletan yan komelan temsîl kena
- 10) Wehşî, yabanî - Robe, çiyêk yan kesêk ra ifrîtbîyayîş.

CORA-CÊR

- 1) Yaresan, mîyanê kurdanê Rojhelat û Başûrî de îtîqadêk
- 2) Hengazî, çîyo ke pê cite bena - Masto şanaye/nîrite
- 3) Hîkayeya kilmekê ke mîyanê şarî de yena vatene - Hereket, aksiyon, têwgêrayîş
- 4) Şayet, eger, ger - Bav û kal, kalik û pîrik, cedî
- 5) Rîyakar, keso ke zere û teberê xo yew nîyo - Çîyo ke fiyatê xo giran nîyo
- 6) Şar, kesê teberî, pêşe - Sentiş de giraniya qabî, ebre

- Prefiksêk (negatîfiye dano çeku)
- 7) Tal, tehmê meyweyê denêresayeyî - Alfabeya ma de herfa şîyêsine
- 8) Tewirêkê tifingan - Candarêko jehrin ke ceneno merdimî de
- 9) Nême, di leteyan ra yew - Neflike, argude (uncaya yabanî)
- 10) Zemîrêkê kesî yê zafhûmarîye - War, memleket; cayo ke merdim tede ciwîyeno

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	S	E	Y	Î	D	Q	A	Z	Î	■
2	E	M	E	L	A	■	P	E	N	A
3	M	S	■	A	S	Î	■	L	A	L
4	S	E	R	C	O	N	Î	■	N	I
5	A	R	E	■	K	A	T	E	■	Q
6	T	■	Î	Ş	■	D	Î	W	A	N
7	■	A	S	A	N	■	Q	I	J	A
8	B	S	■	H	E	V	A	L	■	Y
9	A	Y	A	■	W	A	D	■	P	Î
10	X	A	Ş	X	A	Ş	■	Ş	A	Ş

Nufusê Tirkîya 75 Mîlyonan ra Vîyart

Goreyê Dezgeyê Îstatîstîkan yê Tirkîya ra, hetanî peynîya serra 2012î nufusê Tirkîya 75 mîlyonî û 627 hezarî û 384 kes ê.

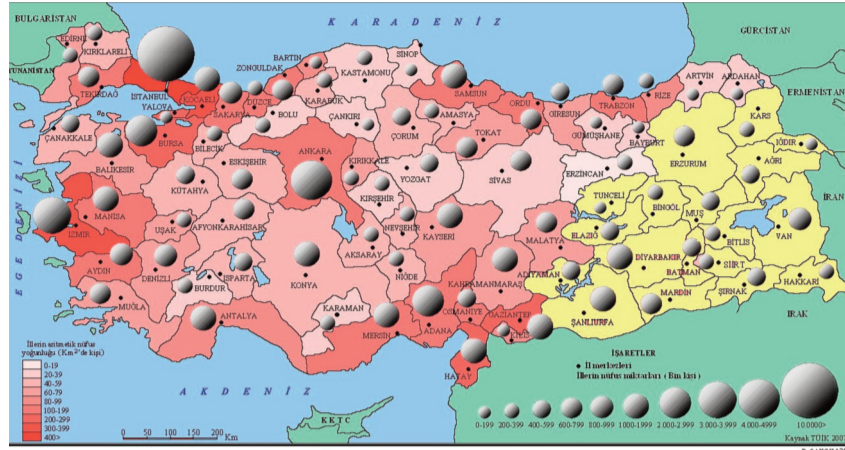
Nê nufusî ra 37 mîlyonî û 956 hezarî û 168 kesî, yanî se ra 50,2 camêrd ê, 37 mîlyonî 671 hezarî 216 kesî yanî se ra 49,8 zî cinî yê.

Hemeyê nufusî ra se ra 77,3 şaristanan de se ra 27,8 zî dewan de nişenê ro.

Seba ke derheqê milîyetê şarê ke mîyanê sînoranê Tirkîya de nişeno ro de tu melumat arênêdiyeno coka nufusê mîletan dîyar nîyo. Yanî merdim nêzano nê nufusî ra çiqas kurd, çiqas tirk, çiqas sewbîna mîletan ra yê. Labelê merdim eşkeno goreyê nufusê şaristanan ra yew texmîn bikero.

Nufusê nê 18 şaristanan hema vajîm ke zafaneyê xo kurd ê:

Agirî 552.404, Batman 534.205, Bitlîs 337.253, Çewlîg 262.507, Dîyarbekir 1.592.167, Erzirom 778.195, Hekarya 279.982, Îdir 190.409, Mamekîye 86.276, Mêrdîn 773.026, Mûş 413.260, Qers 304.821, Riha

1.762.075, Semsur 595.261, Sêrt 310.879, Şirnex 466.982, Wan 1.051.975, Xarpêt 562.703

Pêro pêsero kenê **10.824.584**

Labelê şaristananê sey Aqsaray 379.915, Entab 1.799.558, Erzingan 217.886, Kilîs 124.320, Meletya 762.366, Meraş 1.063.174, Sêwas 623.535 de zî gelek nufuso akincî yê kurdan esto.

Nufusê nê şaristanan zî pêro pîya keno **4.980.764** Şaristananê sey İstanbul, Anqara, İzmir, Mêrsîn, Adena û Bursa de zî nufusêko zaf muhîm yê kurdan esto. Me-

sela, İstanbulo ke nufusê xo nêzdiyê 14 mîlyonan o ra beno ke dorê 4 mîlyonî kurdî tede estbê.

Eke bêro vatiş ke şaristananê kurdan de memurê dewlete yan tayê erebî û tirkî zî ciwîyenê, a game merdim eşkeno vajo nufusêko muhîm yê kurdan ra zî şaristananê tirkan de memur ê yan zî koç kerdo û ê cayan de ciwîyenê.

Axir merdim kam hetî ra bi-ewnîyo, ancî dorê çarîne ra yew, yanî tewr tay **20 mîlyonan** ra vêşê kurdî mîyanê sînoranê Tirkîya de ciwîyenê. Labelê wayîrê tu heqêkê sîyasî yan komelkî nîyê.

>>> r. 1 ra dewam

Rast a, zazakî kêmi nusîyaya; ma vileyê şima de bo, şima 40-50 kotî ra vejenê! Ma hende inkarkerîye zî bena!

Nê delalîyê ma qet nêewnîyenê dorûverê xo ra, zahmet nêkenê dokumantasyonêk hedre nêkenê.

Eke bikerê, kêmi bibo zî vînenê bi zazakî çî nusîyayo, mîyanê çend serranê peyênan de çend eserî neşr bîyê.

Eke bikerê, vînenê 1923 ra hetanî 2005 Tirkîya de bi kurdkî tena 654 kitabî neşr bîyê û nînan ra 74 tenî bi zazakî yê.(1)

Eke bikerê, vînenê kovara Vateyî ya ke her hûmara xo de hîrê-çar kitabanê zazakî dana şinasayene, hetanî hûmara 34ine ya payîzê 2010î 125 kitabî dayê şinasayene.(2)

Eke bikerê, vînenê tena Weşanxaneyê Vateyî bile mîyanê new serran de 45 ra zêdeyêr kitabî neşr kerdê.

Eke bikerê, vînenê ewro pîyase de 400-500 sey kitabî estê.

Ê wina nêkenê.

Se kenê?

Aya ke zanênê, aye vanê. La nêvanê "aya ke ez za-

na"..." Bivajê, merdim vano normal o, feqîrê mi hende zanênê!

Yewna se kenê nê delalîyê ma?

Dest erzenê bi meseleyê fekan. Fekê Dêrsimî, fekê Erzinganî, fekê Gimgimî, fekê Çewlîgî, fekê Xarpêtî, fekê Sêwregî, fekê Çêrmûge, fekê Aldûşî, fekê Pîranî, fekê Licê, fekê Pasûrî... Hema-hema serê dewêk rê fekêk peyda kenê. Ferqêkê hurdiyî gird kenê ha kenê!

Wexto ke Tirkîya de êdî inkarderdişê kurdkî mumkin nêbî, inkarkeran yewna qale fişnaye bi fekê xo ke bi kurdkî wendiş û nuştîş nêbeno. Nînan vatêne; mîyan de kurdan de kes kesî fahm nêkeno, her kes goreyê xo qîsey keno. Nika zî nê delalîyê ma samedê zazakî hema-hema eynî çiyî vanê.

Rast a, mîyanê zazakî de ferqê fekan esto. La no problem problemêko giran nîyo, goreyê lehçeyanê bînan sivik o.

Ma zanênê ke mîyanê lehçeyanê kurdkî de problemê fekan û alfabe esto. No problem standardîzêbîyayîşê lehçeyan de zahmetîye peyda keno. Tayê lehçeyan de no

problem giran o. Lehçe esta ke mîyanê çend dewletan de pare bîya, bi hîrê alfabeyan wa nusîyena û kes nuştîyê kesî ra fehm nêkeno. Lehçe esta ke mîyanê di dewletan de pare bîya, alfabe ser o didil a ke naye kar bîyaro yan aye...

Ma ewnîyenê zazakî ra: Mîyanê çend dewletan de pare nêbîya,

Esasen di feke xo yê pîlî estê,

Êyê ke bi na lehçe nusenê -xeyrê çend edîban- mîyan de ferqê hurdiyî bibê zî pêro bi alfabeya latînkî kar anê...

Nê pêro standardîzêbîyayîşê zazakî de avantaj ê.

Kesê ke mîyanê hende çîyan de tena raporê UNESCOyî vînenê, tena 40-50 kitabî vînenê, ferqê mîyanê fekan de nîske kenê gîske; ez înan re se bivaja...

Heq nêheridiyo!

Heq kesî şaş nêkero, şaş keno kaş nêkero!

(1) M. Malmîsanîj; Türkiye ve Suriye'de Kürtçe Kitap Yayıncılığının Dünü ve Bugünü, Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2006, r. 52

(2) Kovara Vateyî, nr. 14 (34), Payîz 2010, r. 128

Raştîye Vînayîş û Xoameyîş

W. Jîyan MÎYANROYAN

Ziwanê maya ma kirdkî û kirdaskî bi. Ma ke dest bi wendegeh kerd, ma ziwanê maya xo ra sewbîna ziwan nêzanayêni.

Ziwanê ke ma nêzanayêni, ma bi o ziwan dest bi wendegehî kerd. Ma bi kotîşan û heqaretan o ziwan bander bî. Înan heqaretê ziwan û kulturê ma kerdêni, ma nê heqaretan reyde no ziwan bander bî. Ma şahidê nê kotîşan û heqaretan bî û ma zî nesîbê xo girewt. Nê kotîşan û heqaretan ser o xatirayê ma zaf estî. Hişê ma di nê kotîşan û heqaretan taxribatêko pîl viraştê. Kula nê kotîşan û heqaretan hema zî ha pizeyê ma de. Hêrsê nê kotîşan û heqaretan ha zereyê ma di vinderte yo.

Mi ke ferq kerd ke ez bi kotîşan û heqaretan ziwanêk bander bîyo. Ez bi nê ziwanî wendiş û nuştîş zano, la ez bi ziwanê maya xo wendiş û nuştîş nêzano. Mi zerrî ra xo ra va ke, mi no durum ferq kerdo û eka ez ziwanê maya xo ra wendiş û nuştîş bander nêbeno se şitê maye wa mi rê heram bo.

Dewleti kesayetîya ma arda wina yew hal ma hinî nêşenî biduşmîşî. Merdim nêşeno biduşmîşîyo û xo ra vajo: "Ez bi kotîşan û heqaretan ziwanêk bander bîyo. Ez no ziwan ra wendiş û nuştîş zano. Lê çî şermo pîl o ke ez ziwanê xo ra nêzano û ziwanê xo ra zî wendiş û nuştîş bander nêbeno."

Dewleti kesayetîya ma arda nê halî gereke ma hinî ferq bikerê. Ferqkerdiş, destpêkê vînayîşê raştîye yo. Dewleti heme erjê ma hiş û çîmanê ma di kerdê bêqîymetê bêqîymetan. Ma na kesayetîye lete-lete bikerî û ziwan, kultur, erjanê xo rê ehemîyetêko bêsînor biderî.

Wext wextê na kesayetîye parçe-parçe kerdiş û xoameyîş o.

Ferhengek

bîyene (m): olay, oluşum

çand (n): kultur

ehemîyet (n): önem

herême (m): mintiqa

hoke (m): dönemeç

kesayetî (m): kişilik

kewe: mavi

kokim, -e: yaşlı, ihtiyar

nimitkî: gizlice

qerbelek, -e: alaca

rût, -e: çıplak

şêmuqe (m): eşik

televîzyonger, -e: televizyoncu

teli (n): diken

Hasan Alî: Zonê xo xo vîr ra mekerî!

Roportaj: **Alî Aydın Çiçek**

-Bikilmîye Hasan Alî kam o?

Hasan Alî: Ez serra 1977 de, Erzingan de amaya dinya. Keyeyê ma de zonê ma amêne qiseykerdiş. Zonê ma pîrika mi bi xo musna mi. Ez İstanbul de bîya pîl. Mekteba verêne û mekteba mabêne İstanbul de, lîse zî mi Çanaqe de wende. Dima lîse, mi Universîteya Trakya qezenc kerde, mamostatîya sinife wende û ez bîya mamostayê sinife. Nika Taxa Gazîyî ya İstanbulî de mamostatîye kena. Zewecîyaye ya û jû çêna mi esta; nameyê aye zî Zerya ya.

-To senî yan zî çi şertan de û bi hîsanê senînan dest bi karê muzîkê kirmanckî kerd?

Hasan Alî: Key ke ti goş nana zonê xo ser zonê maye to rê zaf rindek êno. Zaf pê qayîl bena, vana ez zonê xo de kilaman vacerî. Çünke hetê kilaman ra zonê ma zaf dewlemend o. Nê zî zaf muhîm ê. Reyna nê kilamî şonê weşê mi. Yanî tesîrê nînan mi ser o zaf o. Ez wazena zonê xo de kilaman vajerî. Xora zonê ma sînorê vîndîbîyayene der o. Ez nêwazena zonê ma vîndî bo. Çıqas ke mi dest ra ame ez bixebetî seba şarê xo. Mi kî hênî kerd.

-Nê karê muzîkî de kamcîn hunermend û şairan to ser o zaf tesîr kerd?

Hasan Alî: Verê cû, Hozan Serdar, Hozan Rençber, Hozan Emekçî mi de tesîr kerd la badêna ez musane kilamanê Aram Tigran û Nîzamedîn Ariçî. Nika zî ez kilamanê Ozan Serdarî ra zaf hes kena.

-To nameyê albumê xo "Şêmûge" no pa. Çinayî ra to no name na albumê xo ra. Yanî seba to "Şêmûge" êna çi mana?

Hasan Alî: Mi albumê xo "Şêmûge" de va "berê xo akerîn seba rî şêmûge kerdiş rê ameyîme". Şêmûge, jû îtîqad a, jû sewda ya. Şêmûge, şêmûga zonî ya, zon rûmet o, rûmetê xo ra wayîr bivejîme. Na şêmûge, şêmûga birayî ya. Şêmûge teyna çêber de çin a her çi de esta...

-Tarzê muzîkê to çi yo?

Hasan Alî: Tarzê muzîkê mi melezo, zereyê muzîkê mi de her çi esto. Kulturê ma de hunermendê ma zafêrî bi temburan kilaman vanê. La mi hênî nêkerd. Muzîkê mi de kilamê zonê ma, kulturê ma esto, hama enstrumanê şarî kî estê: piyano, saksafon, kemane. Zobîna tarz beno hayleme, blues, jazz, reggia her çi esto.

-Albumê to "Şêmûge" eleqeyêko senî dî?

Hasan Alî: Albumê mi "Şêmûge" zaf eleqeyêde girs dî. Waxto nêzdî de ma çapo diyin zî kerd. Şarê ma berxudar bo.

-Ti rewşa muzîkê kirmanckî senî vînenî?

Hasan Alî: Ez rewşa muzîkê ma rind vînena. Nika hunermendê ma bîyê zaf û eseranê hecayaninan virazenê. No çiyêde zaf rind o. Kilaman vanê zonê xo de. Seba

zonî û seba kulturê ma no rind o. Tabî teyna muzîk ney, na xurtbîyayene seba edebîyatê ma zî rind a. Yanî cayêde na tesîrê ê hetî zî kena. Hunermendê neweyî, kilamê neweyî; reyna kitabî: şanikî, hikayeyî û romanî zonê ma de roj bi roj benê zêdê. Xortê ma zonê xo ra hes kenê, musenê û ê rê wayîr vejînê. Yanî game bi game zonê ma vejîyeno raştîye.

-Bê muzîkî ti çinayî de eleleqadar benî?

Hasan Alî: Ez bê karê muzîkî mamostayîye kena. Zobîn kar û gureyê mi pêro muzîk o. Yanî çıqas ke mi dest ra ame ez muzîkî ser o xebetîna.

-Naye ra tepîya ti wazenî hetê muzîkî ra çi kar bikerê? Yanî na babete de çi projeyê to estê?

Hasan Alî: Dima "Şêmûge" ma jû albumêde bîn viraşt. Nameyê albumî "Az ra bi azî kilamê zazakî" Nê albumî de mi hîrê kilamî vatî: "Pûçê sipî", "Fermanê Dêrsimî" û "To rê vana". Nêzdî de jû projeyê min o bîn esto. Kilamê ke seba zerrî ameyê vatış, înan ana têlewe. Hama hama album amade yo. Nameyê nê albumî mi "Zerrî ya" na pa. Nê albumî de şeş kilamê kirmanckî, hîrê kilamî kurmanckî û reyna hîrê kilamî zî tirkî yê. Zereyê kilaman de teyna çalgîyê kulturê ma esto.

-Ti wazenî çi mesajî bidê goşdaranê xo?

Hasan Alî: Zonê xo xo vîr a mekerî! Biwanê, goştarîya zonê xo bikerê. Kamê ke kirmanckî kilaman vanê, kitabane vejenê înan rê wayîr bivejîyê. "Newepel" û ê weşananê ma yê bînan bicêrê, biwanê û wayîr bivejîyê. Dest biderê destê ma...

-Seba nê roportajî zaf zaf sipas kena û xebatanê to de serkewtene wazena. Weşîye de bîmanê...

Hasan Alî: Ez zaf sipas kena berxudar bê. Şima kî bîmanê weşîye de.

Rakoteyan rê

Bela qeda, derd û keder
Lez û bez yên însûnûn ver
Rê-rê bên derg, zafinî kilm
Merdim sist ginên sarî ser

Exlaq sistî niweşî ya
Laligûnî tersunekî ya
Merhemetî însûnî ya
Munewerî dîdarî ya

Mecburîyet nuşarî ya
Aqilbîyayîş hîşarî ya
Zerweşîye newşenî ya
Barindarî eşîrî ya

Cehdkerdişî cîhatî ya
Gûrîdarî serdarî ya
Vêrnîdarî wasifî ya
Qehremanî cumyêrdî ya

Werrey mi kûm îna bena
Cumyêrdîye xwi zixm gena
Xirabîye xwi vîn kena
Cumyêrdîye xwi ra tûm gena

M. Arîf Ayçiçek

Deyîra "Lawko"

Îdrîs YAZAR

Herêma ma de zerrîya her xortî ra yew Mem û zerrîya her keyna ra yew Zîne vîyarena. Edebîyatê ma de eşq, kemal û cemelê înan cayê xo girewto.

Tayê evîndarê ma estê ke înan ser o mesele û deyîrî vajîyayê labelê ma esl û astarê nê evîndaran ra bêxerber ê. Dayîkan qijekîya ma de bi nê deyîran ma çokanê xo ser o rawkuznayê.

Mi seke newe-newe qal zanaynî, teyîb de deyîrbazanê ma kîlamî vatênî. Deyîra "Lawko" kewtênî mi goş a, mi xorîniya mana nêzanaynî la ez pê weş xecelîyaynî. Nika hende serran ra pey nişka ra kewte mi vîr. Û cigê-rayîşê na deyîre sey yew wendekarê ke wazîfeyê keyeyî diyeno bide, no qeyde nuştîşê na deyîre mi deynê milê xo zana. Mi dayîka xo ra rica kerd, Homa aye ra razî bo, çi ke hişê aye de mendbi bê-mînet mi rê va. Nême ra zaf mi fekê dayîka xo ra, tayê vîrê mi de bî û yew çarane zî dewa Dêsmînî* ra Ehmedê Hesenê Sofî ra mi girewt. Mi sinî hewa eşnawite o hawa nuşte. Nuştîş qedîya, mi vat:

- Dayê! Na deyîre kamca de û çi semed ra vajîyaya?
Dayîka mi vat:
- Ez nêzana.
Mi çend extîyaran ra pers kerd, înan zî nêzana. Ehmedê Hesenê Sofî, yew deyîrbazo verîn o. Mi ey ra persa, ey va:
- A çarane ra vîşêr mi ne vato ne zî eşnawita. Deyîra herêma ma nîya.

Resim: Kemal Riza

Hetê Çewlîgî ra, Amed ra, Xarpêt ra ombazê ke eleqedarê çandî yê, mi înan ra persa la kesî nêzana. Peyê cû, birayê mi, yew ombazê xo yê sêraçurijî** ra yanî Mehmedê Rizayî ra persa. Ey va:

- Na deyîre, yew kênaya tuyîje,*** yew xortê tuyîjî ser o vata. Ma nêşkayî nameyê aşiqan vênî la keyneke zaf zerrîvêşaye ya û xort zî aye xecelno. Hîna zaf dayîka xortî qayîl nêbena.

Ez nêzano pêro eşqan de no qayde çi yo ke peynîya xo bi cîyayî û xemgînî qedîyenî. Na zî winasî bîya.

Keyneke adirê eşqî de roj bi roje helîyena, zerrîya aye girîyena, yew neçariye de zıwanê aye beno tercumanê zerrîya aye. Na deyîra ke her kes xo rê yew pare vînenê, fekî aye ra rişiyena.

Bêrî ma pîya bibî şahîdê na zerrî.

LAWKO

Hûnî hûnî lawko hûnî
Ez şiwûne yo ti gawûn î
Ma gay û biz' kêrd têtûnî
Ma taday' in kîlûnî
Tastê min û lawkî di heb nûnî
Ma wên-nêwên ma vêşûn î
Lawko ti qey xebêr nêdûnî
Xebêr ma mûn helê şûnî
Helê sibay' ti rayûn î
Qom, eşîr tu dima ramûnî

Gumû roni hesrû war ki
Awir bidi mî r' halal ki
Ti ha şûnî eksereyi
Ti xêr şîri silûm bîri
Ti şîr' bîri mi bigîri
Se ti bîri mi nêgîri
Ti gûnê gay sîyey' bigîri

Lawko hêgay vêr bêr xeleyi
Çînay kêrd celeyi
Ma kêrd kurîk payizeyi
Bext ma di ûmey fitîk eskereyi

Va yeno vayê muxara o
Ez şîyo vernîyê posta o
Mi va "Begê mi kunca o?"
Va "Begê tu daw Manîsa o."

Teyr ha yena teyrê Hûnî
Teyr fir daw' qibay bûnî
Ha tede mektub' xûmî
Mektub, mektub eskerûn î
Hey bid' wendiş se vûnî
Tu rî dekerd silûm-kelûmî

Dar' dewê ma gewez o
Ti kunca şî bilezo
Sînayê tu unca ez o
Mi va ey û tu va neyi
Qol' min-tu yene û paşemeyî
Pênîyê paşemû nîumeyî
Mi va ey û tu va keyî
Derguş kewtî mi ra peyî
Tu ser muy' sipî kewt' mi gileyî

Xirab kî erzen kuçeyî
Hewl kî dûn xo ra peyî

Tu xwu daw' hokê gumîyew
Cê ez cinîyê marî nîyew
Ez hin tu r' çîniyew
Ez tu r' ben berburîyew

Ez kumî r' vaj kumî r' nîvac
Cor d' yenî bawk û yew lac
Ez unca kîbarê xwu r' vac
Tu mûnda sal xwu r' kerda gac
Qesbay' mi tu r' veşena sey toqa sac

Zerrê tu esta mi mare ki
Zerrê tu çîn a mi pîr meki
Mi selburdê kuçû meki

Kîbar lawko lacê şîyar î
Wullay ti bîsoz û bîhîkbar î
Mi va guşê xwu men cînûn şîyerî
Kî finenî pênîyê şîyerî

Mi va ma şîr Çewlîg' ser di
Wazeno meşt mi verdi
Ina kul' mi gun d' meverdi

Bêr bûn' baykê mi diqûnat
Bêr yew onîyeno hukmat
Bero bîn zî onîyeno rojhilat
Destê mi big' ma şî r' hukmat
D'eway min tu ez ken berat

Çirrey Înkîpîri perayni
Daykê tu d'ebê pîeynî
D'ebay min tu nîewnênî

Ti serrûn xwu d' mi ra qickîr î
Ti qomi d' mi ra dergîr î
Ward dest' mi big' ma şîrî
Ti qesba d' mi ra xirabîr î

*Dêsmînî: Yew dewa Mîyaranî ya.
**Sêraçur: Yew dewa Palî ya.
***Tuy: Verê cû besteyê Palî bî, nika sey mezra besteyê Sûwêranî ya.

ÇÎÇEGA WERTÊ
VEWRE

Sedat ÇELİK

Welatê ma de zimistan zaf derg û bîzêmet vîyareno. Labelê wexto ke game bi game weverê wisarî şîno, zimistan ke qedîyeno, dormê welatî beno qerbelek, qerbelekîya welatî merdimî rê sey merdiş û mendîş ya.

Ez doman bîya. Mi mektebo verên de wendêne. Rojêke ez qerbelekîya vewre ra şîyêne mekteb. Ez ewnîyaya ke çi biewnî? Yew vile mîyanê vewre ra şewle dana. Ez şîya leye, mi vile boye kerde. Boya xo çin bî, çiqas boya xo çin bî zî bi rastîye rengê aye însanî rê weş asayne.

Rengê aye rengê azadîye bi. Rengê aye kewe bi... Mi bi destanê xo derûdormeyê vile vewre ra kerd pak û mi xo bi xo de va na vila rindeke nêcemedîyo. A roje a "vila wertê vewre" verê çîmanê mi ra nêşîyêne. Mekteb de zî wext nêvîyartêne û roje mi rê winî bîye derg ke qedîyayîş nêzanayne. Mi vatê wa hema derse bi-qedîyo û ez do seba vînayîşe vila wertê vewresî şêra. A roje çiqas derge bî zî ma ameybî dersa peyêne

û dersa peyêne kî resim bi. Mamos-tayî ma ra va:

- Fikrê şîma ra çi derbaz beno resimê ê bivirazê.

Ê, çîyo ke fikrê mi ra derbaz bîyêne bellî bi. O hing de mi defterê resimî akêrd. Yew rîpelo sipî bi, sey vewre sipî. Mi nê rîpelî ser o sey aye yew vila vewre viraşte. Derse êdî qedîyêne. Mamosta yew bi yew ewnîyêne resimanê embazan ra. Dore ameye resimê mi. Awiranê xo da resimê mi ra û persa, va:

- Ti nameyê na vile zanenî?
Rastî mi nameyê na vile nêzayêne la tena yew çîyê zanayêne vilêda gelek rindek a û sembola azadî ya, çîçega wertê vewre ya.

Mi mamostayî ra va:
- Ez nameyê aye nêzanena. No şewdir wexto ke ez rayîr ra ameyne mekteb mîyanê vewre de mi vileda winasîye dî. Na vile ewro fikrê mi ra qet nêvejîye û mi coka resmê aye viraşt.

Mamostayî va:
- Ez do to rê nameyê aye vaja. Nameyê aye "kardelen" a.

Nameyê xo bi tirkî zî weşa mi şîbi. La mezgê mi de a hîna "çîçega wertê vewre" bî.

Di-hîrê rojî vîyartî. Mi ancîya rayîrê

mektêbî girewt. Ez kewtbîya duşte "çîçega wertê vewre". Çimê mi aye fetîliyayî la mi nêdî û zereyê mi cemedyaya, çimê mi bîyî pîr. Çîçega ke her roje wertê vewre ra mi rê huyêne ewro xeyalê mi de zî çin bîye.

Na rewşe mi rê zaf giran ameybî. Ancîya ez kewta rayîr û şîya. Rayîrê mektebî winî derg bi ke mi rê, ez şîyene nêşîyene seke mekteb mi ra hende kewtêne dûrî. Welhasil resta sinife, ber akêrd û kewta zere, awirê heme embazan agêrayayî min û mamostayî ser. Mamostayî mi ra persa va:

- Ti çîra erey mendî?
Mi ci ra nêvat seba çîçega wertê vewre, mi va ke:
- Ez hewn de menda mamostayê mi, efû bike.

Mamostayî va:
- De hayde derbazê cayê xo be.

Ez cayê xo de ronîşt. Mi senî ke ewnîya masaya mamosteyî ra, "çîçega wertê vewre" ayhawa mîyanê vilanê serê masa ra mi rê huyîna. Mi aye mîyanê hende vilan ra nas kerdbî. Şewdir embazan ra kamcîn ke ameyo, a çîçega û çar-panc teneyê bîni tereyde qirmîçnayê û mamosteyî rê ardê.

Mi mamostayî ra va:

- Ez wazena mîyanê nê çîçegan ra yewe bigêrî.

Mamostayî va:

- Ya, qey nêbo yew tene bigêre.

Mi mîyanê çîçegan ra çîçega xo ya wertê vewre girewte û mîyanê defterî ra rîpelê ke mi ser o resimê aye viraştbi akêrd. Mi çîçega wertê vewre wertê aye de duştê aye de na ro. To vatêne belkî çîçega wertê vewre newe ra ê ripelî de bîya zergun û şewle da. Wexto ke mi no kar kerde çimê mamostayî mi ser o bî. Mi dî mamosta ame leyê mi û va:

- To qey mîyanê hende vilan ra na girewte û ti hende eleqedar bî?

Mi va ke:

- Mamosta, çîçega ke mi resmê aye viraşt nê di-hîrê rojî yê ke ez ameyêne mekteb mi rayîrê xo ser o cayê de dîyêne. La ewro mi a eynî ca de nêdî. Mîyanê hende vilan de mi masa ser o a nas kerde. Coka mi a weçînite û na serê resmê aye ro.

Mamostayî va:

- Ez her roje derse dana to la ewro na dersa ke to da mi bedelê pêrone bî. Dima agêra, embazanê mi ra va:

- Naye ra tepîya tu kes çîçegan cira mekero. Çünke ganî her vile cayê xo de bi heme rindekîya xo bîmano.

VERSIYA TENAYÎYE

Bedriye TOPAÇ

- To dî? Dare ra velg rişîya.
- ...
- Aaa! Yewna pele ginaye erd ro.
- ...
- Ez to ra vana. Ti qey çiyê nêvana?
- Ez se vajî? Payîz nêzdî yo. Wextê rişîyayîşê velgî yo...
- Erê. Wextê rişîyayîşê velgî yo. La ez vana qey hamnanî qet ferq nêkeno.
- Çi ferq nêkeno?
- Ruhê mewsiman rût maneno.
- Ruhê mewsiman?
- Ruhê heme mewsiman hamnan o, nika zî hêdî-hêdî rut maneno.
- ...
- Ti zana leşa ma kî kincê ruhê ma ya. Ruhê ma nimnena.
- Ti êdî bena kokime.
- Qey? No kotî ra vejîya?
- Çünke kokimî qalanê winasîyan vanê.
- Ez kokime nîya. Mi wina vat çünke heme merdimî leşa xo ra nêşikîne ke ruhê xo bivîne.
- Ti hem kokim a hem kî zaf tena ya. Leşa to zî çekuyê to zî biyê kokimî.
- Ez kokime nîya. Erê. Porê mi de muyê sipî estê la vanê

“por zanayîş ra beno sipî”.

- Ti xo zaf rind xapênena.
Wexto ke yew kes bî kokim yan zî tena mend, bi qalanê winasîyan xo xapêneno.
- Ti qet çiyêk nêzana.
- Ez her çî hendayê to rind zana.
- Kotî ra zana?
- Hêrs mebe la her şewe heta şefeqî mi to de her kitab wend. Tena mi tenayîya to û kokimbîyayîşê to dî.
- Ti xelet ana xo vîrî. Kam bîyo kokim belî yo!
- Ez ney ti kokim a. Ê ti bi zanayîş înkâr kena.
- Ez tena zî nîya. Kokime zî...
- Rind. O wext mi ra vaje sixletîya dormeyê to kotî ya? Embazê to kotî yê?

- Embazê mi estê. Hem kî zaf ê. La bineyke karê înan esto.
- Erê, erê. Coka ti tim mi de qîsey kena.
- Ez zaf wazena to ra bixelesî la çî heyf ke ti versîya min a. Ziwanê to zî roje bi roje beno derg.
- Ha ha... To dî? To bi fekê xo vat.
- Mi se vat?
- To vat “Ez zaf tena ya.”
- Mi çîyo winasî nêvat. Merze!
- To vat. Çünke merdimo ke versîya xo de qîsey keno, o merdim tik û tena yo. To zî bi fekê xo qebl kerd û vat “Ti versîya min a.”
- Ez tena nîya. Ti tena ya.
- Erê. Ez zaf tena ya. Zaaf...

Qalî Verênan

Arêkerdox: **Mistefa GOMAYIJ**

Mintiqa: **Mîyaran**

Aqilo sivik baro giran.
Aşme locini ra vîyarti se roşna xo nêdana mîyandê keyî.
Awa vindarta ra biterse, şîyaya ra meterse.
Ayo ke dêzikan virazo, qulpan zî nano pa.
Cite bi aşikî nîna.
Çew adirê gurî ver nêremeno.
Do û mast birayê ci yê.
Dostê feqîrey çinî yo.
Fesadan ra nêbo, verg û mêşna têreyde çerenê.
Gîyê xo berzîndê xo de meke.
Her dîk silodê xo ser o pêt o.
Heş pîr beno, leyirî hakandê ey de kay kenê.
Hewt asnewê herî bî, şî verê çemî pêro xo vîr ra kerdî.
Kê kerra verd kutikî danê, feqet wayirî ra şermayenê.
Kê nanê kamî werd, kê herê ey çoço keno.
Kesa nêewtona herre boro, vona “qedyena”.
Linga xo goreba cilda xo derg bike.
Lîrê marrî bê jahr nêbeno.
Luya geyraya şêrdê kewtî ra efdel a.
Mekewe pey berî, ti benê xerberî.
Merre çî nîyo la dere herimneno.
Nefs kê, kê defînenno heps.
Nengî nengî, qalê vengî.
Pers pers kê şonî Qers.
Pîlî keyî cemat de tîze bikero, şenik gî xo keno.
Pîşinga ke mast bora, çîmandê ay ra belî yo.
Qala ke kewti lewan, kewena hewt dewan.
Qale bigîr yan gedî ra yan delî ra.
Qalî fek ra vejîna.
Qîmetê altunî ancax seraf bizano.
Qina dizdî timûtim piz-piznena.
Qina ke bonderê tîzan bibo, nêvindena.
Qina sîyaye û qina sipî, roja tenge de beylû benê.
Rîyo ke filhan de dejenno, wa firêze de bidejo.
Rojaya weşî êrey ra belî ya.
Rojaya hewrine sibayî ra belî ya.
Sayi ewnêna sayi ra dersena.
Vanê kor kam o, kor xam o.
Welî ra telî kiwenê, telî ra zî welî kiwenê.
Werdişê estordê qerî, monedê gadê cite ser o yo.
Wesfî bide xortey de, zûrî bike extiyarey de.
Xebere kewte lewî, dekiwena dewî.
Ziwano leq-leq, sereyo teqreq.

DÎK Û TEMBUR

Arêkerdoxe:
Sunay TEPE
Mintiqa: **Motkan**

Yew bi yew çinê bi, yew dîk bi. Yew roj dîk şêno qût' kergê pîre wero. Teli şêno pay' ci ra. Dîk vano:

- Pîre bê hana telî pay' mi ra veci.

Pîre şêno teli pay' dîk' ra veco, teli bero fino mîyan' adir', pê tife (kuçike) di vindera nan poca. Dîk vano:

- Pîrê, ti teli pay' mi ra vet, telî mi biyare mi di.

Pîre vano:

- Mi teli fist mîyan' adir' û mi nan pot.

Dîk vano:

- Ti yew nan teli' ver di dana mi.

Pîre vano:

- Temam, ez yew nan ver telî' di dana to.

Dîk nan xwu bero û şêno. Dîk rey ra di raşt' yew şanî (şiwaneyî) yeno. Dest' şanî di şit esto. Dîk vano:

- Yew nan mi dir esto, ti zî şit' xwu biyari, ma nan û şit pîya borê.

Şani vano:

- Temam.

Nan û şit' xwu pîya wêrê. Dîk şanî ra vano:

- Ti nan' mi werd, ez nan' xwu to ra waza.

Şani vano:

- Ma nan pîya werd.

Dîk vano:

- Nan' ver biz' xwu mi di.

Dîk biz' şanî bero û şêno, yew vande (veyvende) vîno, şêno mîyan' vande'. Vande zî ê zey' (zagê; lajê) paşa yo. Paşa vano:

- Ma hana biz' sarêbike, ma xwu ra zîyafet virazê.

Dîk vano:

- Temam.

Zîyafet virazê, goşt' xwu werê. Dîk biz' xwu cin ra wazo.

Paşa vano:

- Ma biz' to pîya sarkerd û ma pîya werd.

Dîk vano:

- Ez vêwe (veyva) şima bera bedel biz' xwu.

Paşa vano:

- Nê, nêbeno!

Yew roj vêro ra. Dîk şêno hêni, vêwe remno û bero. Şêno rey ra yew sipar (espar, suwarî) raşt' ci yeno. Sipar ra vano:

- Ez hana vêwe dana to, ti zî mayîn' xwu mi di.

Sipar mayîn dano dîk' vêwe ci ra giro. Dîk zî sipar mayîn beno û şêno, rey ra di hebî mêrdum' raşt' ci yenê, dest' cin di tembur esto. Dîk vano:

- Hana tembur mi de, ez zî hana mayîn dana şima.

Tembur giro, mayîn dano mêrduma. Dîk tembur giro dest' xwu û vano:

- Mi teli da nan girot
Mi nan da biz girot
Mi biz da vêwe girot
Mi vêwe da mayîn girot
Mi mayîn da tembur girot
Tingir tingir tingir tingir tingir...

Beno nêbeno. Beno nêbeno jû mêrdek beno, jû cenîyeke bena. Ci rê jû keyneke bena. Jû keyneke ci rê bena. Jû kal yeno vano:

- Ti dê na keyna xo bi mi dê.

Mêrdek vano:

- Keyneka xo senî bidî bi to, xora ma yê û jû keyna ma ya.

Vano:

- Wullahay ti çi waxt "of" bikerê ez o bêrî.

O jî xo qelb de vano "mo ez jî 'of' nêvanane." A ri ra tay waxt ravêreno, cenyeka ci ra vana:

- Şo ma rê kîle bîya. Mêrdek şino kîle bîyaro, ray ro betilyeno, vano "Of of of!" Hend ewnêno kal ame. Keyna ci jî bîya girde, resawa. De hendik xasek a, hendik xasek a. Tek keyna ci wa, daha çin ya, tenya wa. Kal vano:

- Ti dê keyna xo bi mi dê. Mêrdek şino keye bermeno. Keyna ci ewnêna pîyê ci wo bermeno. Vana:

- Bawo, ti yê çiçî rê bermenê?

Vano:

- Çi nêbermî, o kal amewo mi ra vano ti dê keyna xo bi mi dê.

Vana:

- Wuşşş! Nêvato dayê bide fina rind o. Eke vatayê dayê bide se, ma do yê se kim? Wa qe mi bero.

Keyneke dano ra kalî, kal keyneke gêno şino. Şino, şino vano:

- Cenek, a to rê nê kilîto bigê. Hemi kêbero ake, a nê jû kêberî tenya meyake!

Na vana "Eceb qandê çiçî ya ney va nê kêbero ake, nêy meake, wullahay ez o ney akrî." Keyneke kêberî akena ke pêro leşê merdiman ê, qesebeyê merdimanê... Kal hinî kalo ewayîn o. Tersena, bol tersena ey ra. Na rojê pilûze kena, o kal ano qolanê ci keno pirdê bîlazingo, milê ci keno pirdê altuno, giştanê ci keno pirdê giştano. Se keno nêkeno keyfê keyneke nêşeno bîyaro ca, ja hinî lew kena. Wano:

- To çi lew kerdo, maya to kewta to vîrî?

A vana:

- E, maya mi kewta mi vîrî.

Vano:

Vinde ez şîrî maya to biyarî. Şino xo o pey di keno maya ci û yeno. Keyneke senî vînena, kena vajo "Dayê!" la ewnêna pira ke çimê ci manenê çimandê bi kalî. Ey ra vana:

- Mi rê maya mi jî pîs a. Dayê xulqê mi teng o, mi het ra dûrî kewe.

A zana o yo ya! O şino o pey de, beno xo û yeno. Vano:

- Maya to amê?

Vana:

- E.

Vano:

- Sebrê to pa ame?

Vana:

- A jî bi mi xar a, sebrê mi aya jî nîno.

Vano:

- Awayê esto hemo çiçî yo, gere ey bi-musî.

Vano:

- To berî heme (hemam)?

Vana:

- Mi bere ho, dahanî hendik sewda ci çin ya.

Gêno beno heme. Heme de jew ewnêno pira, qolê ci pirdê bîlezanganê, milê ci pirdê altunan ê. Hendik xasek a. Vana bekî Ellay nîmeyê rindey dawa dinya nîme dawa bi

KEYNEKE

Arêkerdax: **Hacer PETEKKAYA**

Mintiqa: **Çêrmûge**

aye.

Yaw vano:

- Maya min a, heyranê Elladê to bî, to çiçî rê pilûze kerdo? Altuno ke tu wa kesî ya çin yo, rindeya ke to de ya kesî de çin ya, Allasî (Homayî kena) to çiçî rê pilûze kerda?

Vana:

- Qe mevaje. Ti mi ê kalî ra bixelisne, wa nê altunê mi pêro to rê bê.

Vano:

- Wuşşş! Ez to ey ra rehet xelisneno.

Vana:

Ti dê mi senî bixelisnê?

Şino jû denge (xerare) peme û jû pakêt qara saqizî ano. Leşa keyneke pêro qara saqizî keno û ê pemî hena gûdî gûdî nano pa. Nano pa, hena çimanê ci tenya verdano û beno. Hena şinê şinê, Koyê Veyveka ra ravîyerneno û vano:

- Şo bireme. Kal jî heme ver de paweno paweno, ceneke heme ra teber nîna. Keyneke şina şina jew ko de raştê jû seydeyî yena. Seydeyî vano:

- Ti kam a? Hes nêkena, ti çiçî ya?

Vana:

Hes nêkena?

Vano:

- O zemo hadê to berî kêdê xo.

Keyneke kewna ra ver û nişena rayê. No beno, maya ci vana:

- Oxil na çiçî ya? Hendik peme nawo pa, belu nîya çiçî ya, ze denge pemî. O qeder çimê ci wa aysenê.

Vano:

- Dayê, o banekê ma wo peyîn veng nîyo?

A vana:

- Veng o.

Vano:

- Nay bere uja. Hergû roj tay nan çeke ver, na yabanî ya. Na hena şewe werzena ê pemî xo desta ra cikena. Firaqo şûwena, jayo gezî kena, şûwena hemi cay kena zê camî. Fina pemê xo nana destandê xû wa,

şina zeredê xo de kewna.

Pîre fahm kena hemo lajdê xo ra nêvana. Vana:

- Bahdo bizano se, nan nêweno. Maya ci kesî ra nêvana. Yeno ro hîsabdê pîre jî, keye her gû roj beno pak hemi çi dort dort-lix o, keyf keyfê pîre yo. Maya ci, ci rê nan dekena, la ewnêno ke nan degiş bî, çapûtê nanî degiş bî, hendik bîyê pakî hemi çi degiş bîyo. Rojê marda xo ra vano:

- Dayê, qe na yabanîyeka ma teber nîna?

Vana:

- Nê oxil nê.

Vano:

- Maya mi nano ke to mi rê dekerd bi jû helqa mîyon di bî. Mevaje ke aye xesalte (qesten) dekerda, yanî ez merdim ane.

Şewra beno, vana:

- Dayê, ezo a yabanî vejî teber.

Seheta ke vejeno teber pemî ci ra keno pak. Hendik xasek a hendik xasek a. Vano:

- Ti xo rê mi gêna?

Vana:

- Hal û mesela mi hena wa, ez to senî bigîrî, ya mi bivîno. Ma pazarlixîna xo bikim ezo na îşigda (şêmûgda) kêberî ra nêvejî teber se, ez to gêno. Pazarlixîna xo kenê, zewijyenê, di qeçê ci benê. Mêrdek rojê şino sûke, ci rê jû kemero altunin gêno ano. Ceneke seni kemerî vînena vana:

- Aman! No kemer bi ê kalî maneno, se kenê bike, ney pey de bere.

Mêrdek vano:

- La çiçî hinî beno?

Se keno nêkeno nêşeno tede baş kiro û gêno beno. A kişt ra yeno, ewnêno ke qeçekê ci we kavrekandê şarî ya kay kenê, ci rê jû kavreke (kavire) erînenno. Kavrekî gêno û şino keyê ceneke. Senî kavrekî nêvînena, vana:

- Mêrdek o yo, ê kemerî ez tîya dîyane, hergû finê kewno jû qilix.

Mêrdek vano:

- Wullahay nêbenane. Ti zûrî kena, dêw qe beno kemer, beno kavrek? Ez nêbenane!

Mêrdek fina şino xo rê sey. Ceneke hend ewnêna ke o kavrek bi kal. Ruhê qeçkandê ci, vistirî û vistewrêdê ci keno jew şûşe û qepaxê ci gêno uja nano ro. Jû ode de nano ra, naye dime na qîrena, qîrena. Waxto ke vazdana, destê ci yeno ro şûşeyî, şûşe guneno erd ro şikîyeno. Kal û pîre ya aqilyenê ra xo, hemo şinê, kutikê Şîr û Şepalya vira-danê. Şîr û Şepalya yenê kalî kenê lete-leteyî. Sanika ma jî qediyena şina.

Nalî

Bê, saeta mi şikîya, bê

Bê to, ez wextî kotî ra bizanî?

Roj vîst û çar saetî

Hefte hewt rojî

Aşmî, demserrî, serrî, seserrî.

Hasilî merg...

Bê, ez wextê mergê xo to ra bimusî.

Weysel HANYILDIZ

EL QAJÎYÊ

Nota: Mucahît Goker

Vate û Muzik: Gelêrî

El-qa-ji-ye El-qa-ji-ye wiy le-mi-ne El-qa-ji-ye **Tembur**

7
E-re-rê ma-wa to za-li-ma pi-yê to-ra ez ra-ji-yo Wiy le-mi-ne

12
der-do der-do der-dê to ze-rê ma-wer-do **Tembur**

El qajîyê, el qajîyê
Wiy le minê el qajîyê
Er-erê mawa to zalim a
Piyê to ra ez rajî yo
Wiy le minê derdo derdo
Derdê to zerrê mi werdo

Derd persena derdê yarî
Ti se kena persê sarî
Er-erê mi va ke bê şîme
To çayê dîna ma rê kerda tarî
Wiy le minê derdo derdo
Derdê to zerrê mi werdo

Mintiqa: Dêrsim, gelêrî
El qajîyê: El qizîyê (kêna şarî)

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

anzerût (Motkan)
çanteleyo zerd (Pasûr)
engûrek (Dêrsim)
hazare (Pilemuriye)
hazareyê heran (Pilemuriye)
kengerbiz (Gimgim)
kengernebî (Gimgim)
kengerê awreşî (Mamekiye)
kengerê nebatî (Pîran)
kengerê nebiyan (Darahênî)
kengerê wareyan (Gimgim)
kengêr herûn (Çewlîg)
kerengê fatmanebîyan
(Gêl)
kerengê nebiyan (Licê)
teliyê mozikan (Sîwan)
teluyê mozikan (Hênî)
tirkewan (Gimgim)
xozara (Dêrsim)

Kurmancî: çavbaze, çîstok, çîstole, kengerê nebî, keranper, kerengê kerî, kerengê kusî, nankesûn, nardîn, pêgurg, şekerê nebatî, tîso, turî, tusîyê keran, tûsû
Sorani: sivok, têsû, tuwêsu
Goranî: çavbaze, çepole, derke xencer, gizerge deymî, pêgurk, tîsuwê

Latînî: *Eryngium*

Tirkî: boğa dikenî, çakır dikenî, şeker dikenî

KÊNEKE

Çi kêna ya bîrî bin di
Dismala xo a min di
Kêna heyra bê keyeyê ma
Kêna qurban bê keyeyê ma

Lajek heyra ez nîna
Lajek qurban ez nîna
Dela şîma hewt-hewtok a

Kêna heyra bê keyeyê ma
Kêna qurban bê keyeyê ma
Ez deli rişena çarwan veri

Lajek heyra ez nîna
Lajek qurban ez nîna
Pîra şîma pit-pitok a

Kêna heyra bê keyeyê ma
Kêna qurban bê keyeyê ma
Pîri rişena heremî seri

Lajek heyra ez nîna
Lajek qurban ez nîna
Qalê şîma vit-vitok o

Kêna heyra bê keyeyê ma
Kêna qurban bê keyeyê ma
Kalî rişena rezî veri

Lajek heyra ez nîna
Lajek qurban ez nîna
Keyberê şîma xir-xirok o

Kêna heyra bê keyeyê ma
Kêna qurban bê keyeyê ma
Nîcarî ana keyberî seri

Arêkerdox: Mujdat GİZLİGOL
Mintiqa: Sêwregi

KAYÊ MA

SOQA

Soqa, bi tirkî "topaç". No kay senî ke nameyê xo ra zî bellî beno, bi soqa (topaç) kay beno. Kay zaf rind o, wextê merdimî zaf weş vî-yarneno. Kay di kesan ra dest pêkeno hetanî des-pancês kesan kay beno. Kaykerdoxî çend zaf bibê kay hende biheyecan û weş vîyareno.

Verê cû erdî ser o bi komir, tebeşîr, pel ûsn. yew dayîre virazenê. Her kaykerdox wayîrê yew soqa yo. Layê xo soqayan ra pêşenê û giloverkî rêz benê. Bênatayê înan de seba ke soqaya xo rehet bierzê, mesafe esto. Pêro yew reyde soqayanê xo tadanê. No seba bellîkerdişê dore yo. Soqaya kamî tewr verî vinderte, o soqaya xo erd de ronano. Tepîya yê kamî vinderte, o beno peyên wina-wina dore bellî bena, yê kamî tewr peynî de vinderte yanî erdî ser o hîna zaf mende, o zî beno yewin. O ke so-

qaya xo tewr verî vinderte, soqaya xo erd de ronano, ê bînî zî bi dore yew bi yew soqayanê xo tadanê. Amancê kaykerdoxan no yo ke, hetanî ke soqaya xo nêvinderte soqaya ke erd de ya dekerdiş dayre yo. Kaykerdoxî bi soqaya xo danê soqaya ke erd de ya ro û benê nêzdîyê dayreyî, wina-wina dekenê mîyanê dayreyî. Eke tadayîş de bidê piro hîna baş o. Eke nêşkayê wina bikerê zî, bi la yan zî destê xo soqa anê nêzdî û danê piro. Kam ke nêşka bido piro yan zî nêşka deko mîyanê dayreyî, o soqaya xo erd de ronano. Soqaya kamî şikiya, o kay ra vejîyeno. Eke domanî rîncan bibê eşkenê kay biqedînê.

Amadekar: **Rohelat AKTULUM**